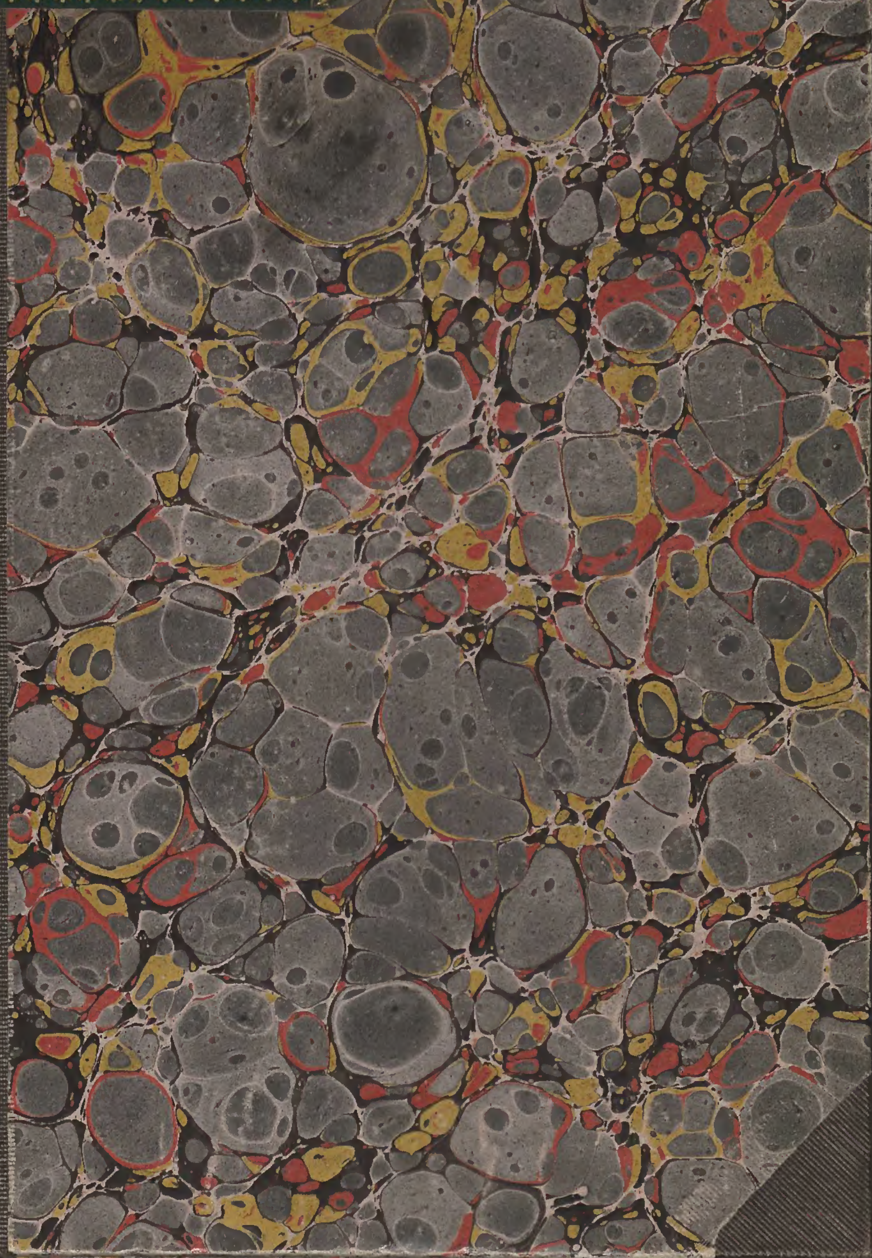
Frumvarp
til kosningarlaga
til
ALÞÍNGIS
1851.

[1851]

Frumvarp

til

laga um kosningar til alþingis.

---

1. grein.

Á alþingi skalu eptirleiðis sitja 30 þjóðkjörnir menn og skal kjósa

fyrir	Reykjavíkur kaupstað		1	fulltrúa
—	Gullbringu og Kjósar	sýslu	2	—
—	Arness	—	2	—
—	Rangárvalla	—	2	—
—	Vestmannaeyja	—	1	—
—	Vestur-Skaptafells	—	1	—
—	Austur-Skaptafells	—	1	—
—	Borgarfjarðar	—	1	—
—	Mýra	—	1	—
—	Hnappadals	—	1	—
—	Snæfellsnes	—	1	—
—	Dala	—	1	—
—	Barðastrandar	—	1	—
—	Ísafjarðar	—	2	—
—	Stranda	—	1	—
—	Húnavatns	—	2	—
—	Skagafjarðar	—	2	—
—	Eyjafjarðar	—	2	—
—	Þingeyjar	—	2	—
—	Norðurmúla	—	2	—
—	Suðurmúla	—	1	—

og áskilur konunguar sjer þaraðauki að nefna, sem áður, sex alþingismenn, fjóra af veraldlegri stjett og tvo af andlegri.

2. grein.

Kosningarrjett til alþingis á hver maður, sem kosningarrjett hefur á Íslandi til þjóðþingsins, eptir lögunum frá . . ., og geldur til sveitar af efnum sjálfs sín.

3. grein.

Kjörgengur til fulltrúa á alþingi er hver maður, sem kjörgengur er til fulltrúa á þjóðþingið, eptir lögunum frá..., ef hann á að minnsta kosti 10 hundruð í jörðu á Íslandi, eða heldur jörð, sem byggð er honum æfilangt og er 20 hundruð að dýrleika, eða á þar múrhús eða timburhús, er metin sjeu eigi minna en 1000 rbd., með löglegri virðingargjörð, er eigi sje meira en 6 ára gömul. Skyldi eigi verða svo margir kjörgengir menn eptir reglu þessari í kjördæmi nokkru, að 1 verði kjörgengur af 100 hverju innbúanna í kjördæminu eptir hinu síðasta fólkstali, skal bæta við tölu hinna kjörgengu svo mörgum þeirra, sem gjalda mesta skatta í kjördæminu eptir manntalsbókinni, að hlutfall þetta náist.

4. grein.

Kjörstjórnir þær, sem getið er í lögunum frá . . ., skulu hafa skrár yfir þá, sem eiga kosningarrjett og kjörgengi til alþingis í Reykjavíkur kaupstað og í hrepp hverjum. Skulu skrár þessar samdar einusinni á ári hverju, og skal leggja til grundvallar skrárnar yfir þá, sem kosningarrjett eiga til þjóðþingsins; þó skal, samkvæmt 2. gr., á skránni yfir þá, sem kosningarrjett eiga til alþingis, sleppa þeim, er eigi gjalda til sveitar af efnum sjálfra sín; svo skal og, á skránni yfir þá, sem kjörgengi eiga til þingsins, sleppa þeim, er eiga kosningarrjett, en hafa ekki það til að bera, er kjörgengi til alþingis er bundin við eptir 3. gr., en aptur bæta þeim við á skrána, sem eru ámilli 25 og 30 ára að aldri og hafa að öðru leyti það til að bera, er nú var getið. Sýslumaður og bæjarfógeti skulu vera skyldir til, þegar þess er beðizt, að láta kjörstjórnunum í tje skýrslur þær, er þarf til að semja skrárnar.

5. grein.

Kjörskrár þessar skulu vera samdar fyrir lok marz mánaðar. Úr efasemdum þeim, er útaf því kunna að rísa, eiga kjörstjórnirnar að leysa, eptir skýrslum þeim, er þær hafa leitað áður. Skulu síðan kjörgengisskrárnar úr hverjum hrepp í kjördæminu sendar sýslumanni, og skal hann, ásamt með tveimur til kvöddum mönnum, eptir skránum semja skýrslu yfir alla þá, sem kjörgengir eru í kjördæminu, fyrir 15. apríl og skal þar við gætt þess, sem fyrir er mælt í 3. gr. að niðurlagi. Skýrsla þessi skal síðan liggja almenningi til sýnis frá 16. til 30. apríl, á hagkvæmum stað í sýslunni, og skal því lýsa 8 dögum áður við kirkjustefnu, og á annan hátt, er henta þykir. Mótmæli gegn kjörgengisskýrslunni skulu send sýslumanni, áður en frestur sá, sem nefndur var, sje á enda, en kjörþingisstjórnin skal skera úr þeim í síðasta lagi á kosningardeginum. Um það, hvernig skrárnar yfir þá, sem kosningarrjett eiga, skuli liggja til sýnis, og urskurðir leggjast á athugasemdir þær, er fram koma við þær, skal fara eptir sömu reglum og skipaðar eru um kjörskrárnar til ríkisþingsins í lögunum frá . . ., 22.—25. gr.

6. grein.

Kjörskrárnar til alþingis skulu vera gildar frá 1. mai til 30. apríl næsta árs, nema að því leyti, sem leiðrjetta skal til fulls og alls kjörgengisskrárnar áður en kosið er. Eptir kjörskránum skulu fram fara kosningar þær til alþingis, sem koma fyrir á því ári; þó skal bæta þeim við, sem settir eru á viðaukaskrána yfir þá, sem kosningarrjett eiga, vegna þess þeir ná þrítugsaldri einhverntíma á því ári, ef þeir hafa náð aldri þessum, áður en kosningin sjer fram.

7. grein.

Kosningar skulu fram fara á kjörþingum. Skal á kveða og auglýsa kosningardag og stað og stund eptir sömu reglum og skipaðar eru um kosningar til ríkisþingsins í lögunum frá . . ., 32. gr., og skal þess gætt, ef kjosa á bæði til alþingis og til þjóðþingsins á sama ári, að kosningar þá fari

fram til hvorutveggja þingsins i einu, ef því verður við komið.

8. grein.

Svo skal og kjörþingisstjórnin fyrir kjördæmi hvert vera mynduð á sama hátt, og skipað er fyrir um kjörþingisstjórnina fyrir þjóðþingiskosningunum i 33. gr. i nefndum lögum, og sje kosið til hvorutveggja þingsins í einu, þá skal sama kjörþingisstjórnin stýra hvorutveggju kosningunni.

9. grein.

Forseti kjörþingisstjórnarinnar skal taka til starfa með að brýna fyrir kjósendum, hve mikils varðandi kosningin sje, og annist hann síðan, at hún fari fram sem skipulegast, en áður en gengið sje til kosninga, skal kjörþingisstjórnin leggja úrskurð á athugasemdir þær, er fram eru komnar við kjörgengisskrána fyrir sýsluna, eptir skýrslum þeim, sem til eru, sje ekki búið að gjöra það áður. Sýslumaður skal sjá um, að eptirrit af kjörgengisskránni sje lögð hjá hverri skrá, er greidd eru atkvæði við. Ef eitthvað þarf að leiðrjetta í kjörgengisskránni, samkvæmt úrskurðum kjörþingisstjórnarinnar, þá skal hún sjá um að það sje þegar gjört.

10. grein.

Atkvæði skulu greidd við allar kjörskrárnar undireins, og skal forseti skipta skránum milli kjörþingisstjóranna. Við hverja skrá skal þar að auki skipa einn af kjósendum þeim, sem þar eru staddir á þingi, og getur einnig kjörþingisstjórnin, ef þess er þörf, sett einn af kjósendum til að hafa á hendi starfa þann við móttöku atkvæðanna, er lagður er á þá, sem í kjörþingisstjórninni sitja. Eigi skal forseti eiga sjálfur þátt i að veita atkvæðum móttöku. Kjósendur skulu greiða atkvæði munnlega, í röð þeirri, er þeir ganga fram til atkvæðagreiðslu. Eptirað kjörþingisstjóri sá, sem settur er við kjörskrána, hefur viðurkennt kjósandann, skal kjörþingistjórinn rita nafn þess manns, eða þeirra tveggja manna — en það fer eptir því, hvort kjósa á fyrir kjördæmi það einn alþingis-

mann eða tvo — er kjósandinn hefur gefið atkvæði sitt, til hliðar við nafn kjósandans sjálfs á kjörskránni. Sá af kjósendum, sem settur er til aðstoðar, skal rita á atkvæðaskýrslu sjer í lagi nafn kjósandans til hliðar við þess manns nafn, er kjósandinn hefur gefið atkvæði sitt. Áður en kjósandi víki burt, skal lesið upp fyrir honum bæði nafn sjálfs hans og þess manns nafn eða þeirra, er hann hefur kosið, til fullvissu um, að hvorutveggi bókanin sje rjett og að þeim beri saman. Gefi nokkur atkvæði þeim manni, sem á heima í kjördæminu, en eigi stendur á kjörgengisskránni, eða þeim, sem á heima utan kjördæmis, og sje eigi sannað fyrir kjörþingisstjórninni, að sá maður sje kjörgengur og vilji takast kosninguna á hendur í því kjördæmi og engu öðru, þá skal kjósandanum skýrt frá því, svo hann geti kosið annan mann, ef hann vill. Skal þá kalla kjósanda þann fram aptur, þegar lokið er hinni annari atkvæðagreiðslu. Þegar eigi gjörast fleiri til að greiða atkvæði, og forseti þó hefur skorað á menn um það, skulu þeir, sem í kjörþingisstjórninni sitja, bóka atkvæði sjálfra sín og rita nöfn sín undir kjörskrána og atkvæðaskýrsluna og er með því atkvæðagreiðslunni lokið.

11. grein.

Kjörþingisstjórnin skal leggja saman, eptir öllum kjörskránum og atkvæðaskýrslunum atkvæði þau, sem greidd hafa verið með hverjum manni sjer í lagi. Sjeu atkvæði greidd með þeim manni, sem á heima utan kjördæmis, þá skulu atkvæði þau metast að engu, nema sannað sje áður fyrir kjörþingisstjórninni, að hann sje kjörgengur og vilji takast á hendur kosninguna í því kjördæmi og engu öðru. Sömuleiðis eru atkvæði þau ógild, er greidd eru með þeim manni, er heima á í kjördæminu, en eigi stendur á kjörgengisskránni. Kosningin skal bókuð í kjörbókinni og birt fyrir þingheiminum. Kjörskrárnar skal fá aptur hlutaðeigandi hreppum, en atkvæðaskýrslurnar eiga að fylgja kjörbókinni, og skulu kjörþingisstjórar rita nöfn sín undir hana.

12. grein.

Sá er kosinn, sem hefur fengið fleiri atkvæði en nokkur annar. Eigi að kjósa tvo alþingismenn fyrir kjördæmi það,

þá skal sá vera annar þingmaðurinn, sem þarnæst hefur fengið fleiri atkvæði, en nokkur annar. Hafi fleiri menn fengið jafnmörg atkvæði, ráði hlutkesti, ef þörf er til.

13. grein.

Þingmönnum þeim, sem kosnir eru, skal tilkynna kosninguna með brjefi, og skulu allir kjörþingisstjórarnir rita nöfn sín undir það, en sje einhver þeirra kosinn, þá nægir, að hinir skrifi undir. Kjörbrjef þetta skal þingmaðurinn hafa með sjer til skýrteinis, þegar hann kemur á þing. Kosninguna skal einnig tilkynna stiptamtmanni, en hann skal aptur skýra stjórnarherra innanríkis málanna frá.

14. grein.

Hver maður, sem innan kjördæmis býr, er skyldur til, þá er hann fær að vita að hann er kjörinn, að tilkynna jafnskjótt forseta kjörþingisstjórnarinnar brjeflega, hvort hann tekur við kosningunni eða eigi. Ef hann skorast undan, skal kjörþingisstjórnin láta kjósa um aptur og skal um það fara, eins og hjer að framan er sagt.

15. grein.

Alþingismenn skulu kosnir fyrir 6 ár. Bæði við venjulegar kosningar og þegar alþing er upp leyst, skulu kosningar gilda frá hinum almenna kosningardegi, en hafi þurft að láta almennar kosningar fara fram á öðrum dögum í einum hluta landsins en í öðrum, þá skal gildi kosningarinnar talið frá hinum síðasta af dögum þessum.

16. grein.

Þurfi að kjósa einstakan alþingismann, þá skal kosning hans vera gild um svo langan tíma, sem sá hefði átt eptir, er hinn nýi þingmaður kemur í staðinn fyrir.

17. grein.

Óræki nokkur verk þau, sem lögð eru honum á herðar með lögum þessum, þá sekist hann 5—200 rbd., nema brot hans varði harðari hegningu eptir fyrirmælum laganna.

18. grein.

Reglulegar kosningar til alþingis eptir lögum þessum skulu í fyrsta sinni fara fram árið 1853. Almennar kosningar ákveður konungur, en eigi að kjósa í einstökum kjördæmum, þá skal kosningin á kveðin af stiptamtmanni.

19. grein.

Með þessu er aftekið það sem á kveðið er í tilsk. 8. marz 1843 um ráðgjafa-þing á Íslandi, 2.—38. gr., að meðtöldum báðum þessum greinum. Svo eigu eigi heldur við eptirleiðis ákvarðanir þær í nefndri tilskipun, sem gjöra ráð fyrir, að varafulltrúar sjeu kosnir.

Ástæður

til

lagafrumvarps um kosningar til alþingis á Íslandi.

Eptir að búið er þegar fyrir löngum tíma að koma nýju skipulagi á kosningar í Danmörku, í staðinn fyrir reglur þær, er voru um kosningar til umdæmaþinganna, en þing þau voru einnig í þessu tilliti fyrirmynd alþingis á Íslandi, eins og líka farið var eptir frjálsari kosningarreglum á Íslandi við kosningarnar til fundar þess, sem stefnt er saman í sumar, varð stjórnin að hugsa fyrir, að gjöra breytingu á ákvörðunum þeim, er nú gilda um kosningar til alþingis. Þó nú svo mætti álíta, að það ætti bezt við, og væri bæði nytsamlegast og mest samsvarandi boðum alþingistilskipunarinnar, að alþingið skuli sjálft eiga hlut að máli, þar sem snertir framfarir og fyrirkomulag þingsins; en þjóðfundur sá, sem nú verður haldinn,

er fremur sjerstaklegs eðlis, þar sem ætlunarverk hans er einkum að ráðgast um stöðu landsins í fyrirkomulagi ríkisins, þótti stjórnin þó eigi tiltækilegt, að fresta þangað til nýtt alþing gæti orðið haldið, að leggja fram frumvarp um breytingu á lögum þeim, sem nú gilda um kosningar til alþingis, heldur áleit hún rjettara, að hinar nýjari kosningarreglur yrði nú þegar heimfærðar við kosningar þær, sem fyrir hendi eru til alþingis.

En þótt það nú einkum lægi fyrir höndum, að heimfæra til Íslands í aðalatriðunum hinar sömu frjálsari reglur, sem byggð eru á dönsku kosningarlögin, varð þó ýmsu að haga á annan hátt, vegna þess að kringumstæðurnar eru ólíkar. Því ef litið er til, hvernig fulltrúaþinginu í landsparti þessum er fyrirkomið í samanburði við fulltrúaþing alls ríkisins, þá virðist næg ástæða til að heimta nokkuð meiri vissu fyrir staðfestu hja fulltrúaþingi því, sem fyr var nefnt, og eins má eigi missa sjónar á því, að ríkisþinginu er skipt í tvær þingdeildir, þar það væri eigi samsvarandi rjettum grundvallarreglum, að heimfæra þar sem ekki er nema eitt þing, kosningarreglur þær, er eiga sjer aðeins stað fyrir aðra af þeim tveimur þingdeildum. Nú með því, að tvöfaldar kosningar, er óneitanlega veita nokkuð meiri vissu í nefndu tilliti, virðast ekki hafa náð miklu hylli á Íslandi, þá lá það næst fyrir höndum fyrir stjórnina, að feta í öðru tilliti stig þann, sem greiddur hefur verið fyrir landþingið, að heimta meiri vissu fyrir kjörgenginni. Annars gat stjórnin að nokkru leyti byggt frumvarp sitt á lögunum 28. sept. 1849, sem að mestu leyti voru samin eptir uppástungum alþingis, en þó var nauðsynlegt að setja nokkrar skilmerkilegri og nákvæmari akvarðanir í lög þessi, sem eigi er ætlað að gilda að eins í eitt skipti, einsog lögum þeim, er getið var, heldur fyrir lengra tímabil, og eins þótti það eðlilegt, að alþingiskosningarnar yrði settar í nokkurskonar samband við kosningar þær til þjóðþingsins, er getur um í öðru frumvarpi, er lagt er fyrir þjóðfundinn, og mun þaraðauki ekki verða alllítill hagur að því, þegar til verka á að taka, þareð með því verður komizt hjá erfiðisauka og tímatöf og kostnaði.

Að svo mæltu um aðalefnið, er að taka til athugasemdanna um hinar einstöku greinir.

Til 1. greinar.

Það hefur opt verið talinn sem ókostur á þeirri skiptingu landsins, er hingaðtil hefur verið, i kjördæmi, er samsvara lögsagnar-umdæmunum, að mikill mismunur er á fólksfjöldanum í hinum einstöku sýslum, og verður með því ójöfn tiltalan milli fulltrúatölunnar og fólksfjöldans. Í frumvarpi þessu er að nokkru leyti reynt til að bæta úr bresti þessum, með því að veita lögsagnarumdæmum þeim, er hafa að tiltölu mestan fólksfjölda, eður hjerum bil 3000 innbúa eða fleiri, rjett til að kjósa tvo alþingismenn, þarsem hinar aðrar sýslur kjósa ekki nema einn; en eigi verður því neitað, að galli sá sem nefndur var hverfur enganveginn til fulls og alls fyrir það.[1]) Tala

[1]) Þó stjórninni hafi virðzt vandkvæðin á að koma á annari kjördæmaskiptingu yfirgnæfandi, þar sem ekki heldur af alþingis hálfu hefur verið borin upp nokkur ósk um breytingar í því tilliti, þá hefur stjórninni samt komið til hugar, að önnur skipting kynni, ef til vill, að verða álitin hentug, og hefur hún því ekki viljað leiða fram hjá sjer að sýna tilraun þá, sem i þessu tilliti hefir verið gjörð og hjer fylgir, og hafa menn leytazt við með því bæði að gjöra kjósendum hægra fyrir, og að koma í veg fyrir misjöfnur þær milli fólksfjölda og þingmanna tölunnar, sem eiga sjer stað í sumum kjördæmum, og er gjört ráð fyrir, að í kjördæmun þeim, þar sem fólksfjöldinn er mestur, verði kosnir 3 fulltrúar, í öðrum 2, og þar sem fólkstalan er minnst, 1 fulltrúi.

Kjördæmaskipting á Íslandi.

1. Kleifa-, Leiðvallar- og Dyrhóla-hreppar í Vestur-Skaptafellssýslu.
   Eyjafjalla-hreppur í Rangárvalla-sýslu.
2. Austur-Landeyja-, Vestur-Landeyja-, Fljótshlíðar-, Hvols-, Rangárvalla- og Landmanna-hreppar í Rangárvalla-sýslu.
   Vestmannaeyja-sýsla.
3. Holtamannahreppur í Rangárvalla-sýslu.
   Villingaholts-, Gaulverjabæjar-, Stokkseyrar-, Sandvíkur-, og Hraungerðis-hreppar í Árness-sýslu.
4. Skeiða-, Gnúpverja-, Hrunamanna-, Byskupstungna-, Grímsness-, Ölfuss- og Selvogs-hreppar í Árness-sýslu.
5. Grindavíkur-, Hafna-, Rosmhvalaness-, Vatnsleysustrandar- og Álptaness-hreppar í Gullbringu-sýslu.

alþingismanna eptir greininni er minni en eptir lögunum 28. sept. 1849, en aptur á móti stærri en eptir tilskipun 8. marz

---

6. Reykjavíkur lögsagnar-umdæmi.
7. Seltjarnarnesshreppur, Mosfellssveit, Kjalarness- og Kjósar-hreppar í Gullbringu- og Kjósar-sýslu.
   þingvallahreppur í Árness sýslu.
   Strandar-, Skilmanna- og Akraness-hreppar í Borgarfjarðar sýslu.
8. Leirár-, Skoradals-, Andakíls-, Lundareykjadals-, Reykholtsdals- og Hálsa-hreppar í Borgarfjarðar-sýslu.
   Hvítarsíðu-, þverárhlíðar, Norðurárdals-, Stofholtstungna-, Borgar- og Alptaness-hreppar í Mýra-sýslu.
9. Hraun hreppur í Mýra-sýslu.
   Kolbeinstaða-, Eyja- og Miklaholts-hreppar í Hnappadals-sýslu.
   Staðarsveit, Breiðuvíkur-, Ingjaldshóls- og Brimilsvalla-hreppar og Eyrarsveit í Snæfellsness sýslu.
10. Helgafellssveit og Skógarstrandar-hreppur í Snæfellsness-sýslu.
    Dala-sýsla.
    Bæjar-hreppur í Stranda-sýslu.
11. Gufudals-, Múla-, Flateyjar-, Barðastrandar-, Rauðasands-, Tálkna-fjarðar-, Dala- og Suðurfjarða-hreppar í Barðastrandar sýslu.
    Auðkúlu-, þingeyrar- og Mýra-hreppar í Ísafjarðar sýslu.
12. Mosvallna-, Suðureyrar-, Hóls-, Eyrar-, Súðavíkur-, Ögur-, Reykjar-fjarðar-, Nauteyrar-, Snæfjalla-, Grunnavíkur- og Sljettu-hreppar í Ísafjarðar-sýslu.
13. Árness-, Kaldrananess-, Hrófbergs-, Kirkjuhóls- og Broddaness-hreppar í Stranda-sýslu.
    Geiradals- og Reykhóla-hreppar í Barðastrandar-sýslu.
14. Húnavatns-sýsla, að fráskildum Vindhælishrepp.
15. Skagafjarðar-sýsla.
    Vindhælishreppur í Húnavatns-sýslu.
16. Eyjafjarðar-sýsla.
17. Vesturhluti þingeyjar-sýslu, allt að Jökulsá í Axarfirði.
18. Austurhluti þingeyjar-sýslu.
    Skeggjastaða-hreppur í Norður-Múla sýslu.
19. Norður-Múla-sýsla, að fráskildum Skeggjastaða-hrepp.
20. Suður-Múla-sýsla.
21. Bæjar-, Bjarnaness-, Borgarhafnar-, og Öræfa- (Hofs-) hreppar í Austur-Skaptafells-sýslu.

1843, og má það virðast mátulegt, þegar haft er fyrir augum, bæði að landinu sje svo vel borgið, sem kostur er á, með fulltrúatölunni, og á hinn bóginn, að hve miklu leyti landið er fært um að bera kostnað þann, sem af því rís. Að konungur hefur á skilið sjer rjett til að nefna jafnmarga menn til þingsins, og áður, er byggt á sjerstaklegri stöðu alþingis, þar sem þing þetta er fulltrúaþing fyrir einstakan landspart og því eigi skipt í deildir, og hefur einnig bæði í þessu tilliti og í reglunum um kjörgengi, verið höfð hliðsjón til stöðu alþingis, sem æðri sveitastjórnar, og til hluttekningar þeirrar, er í því skyni kynni að verða veitt þinginu í stjórn innlendra mála.

Til 2. greinar.

Kosningarrjetturinn til alþingis er bundinn við hina sömu skilmála og kosningarrjetturinn til þjóðþingsins, að eins með þeirri tilbreytingu, að hinn hlutaðeigandi á að gjalda til sveitar af efnum sjálfs sín og finnst ákvörðun sú einnig í lögunum 28. sept. 1849. það er auðsætt, að eptir þessu getur ekki orðið sjerlega örðugt að semja kjörskrár sjer í lagi fyrir alþing.

Til 3. greinar.

það er útlistað hjer að framan, fyrir hverjar sakir nauðsyn sje á að binda kjörgengina við vissa skilmála. Nú með því að beinlínis skattar, eptir því, sem þeim er varið á Íslandi, geta ekki verið neinn hentugur mælikvarði, hefur stjórnin neyðzt til að halda fasteignum sem almennum skilmála fyrir kjörgengi, og er í því tilliti haldið að mestu leyti óbreyttum reglum þeim, sem hingaðtil hafa verið settar fyrir kjörgengi til alþingis, en samt þannig, að í stað þeirra geti til vara komið skattgjald, þegar tiltala sú, sem á kveðin er á milli hinna kjörgengu og innbúa kjördæmisins ekki næst með öðru móti; svo er og einkum sú breyting á gjörð, að liðin mega vera, eptir því sem hjer er ákveðið, 6 ár frá virðingargjörð á húsi, þarsem á kveðið er í tilsk. 8. marz 1843, að ekki megi vera liðin nema 2 ár frá virðingargjörðinni, eigi hún að vera gild.

Til 4. greinar.

Þareð ekki er heimtað, að fulltrúaefni bjóðist fram við alþingiskosningar, er nauðsyn á, að semja kjörgengisskrár, til leiðbeiningar kjósendum. Að öðru leyti má um grein þessa vísa til samsvarandi ákvarðana í frumvarpinu til laga um stöðu Íslands í fyrirkomulagi ríkisins og um ríkisþingskosningarnar.

Til 5. greinar.

Þareð það má virðast æskilegt til hægðarauka, að bæði kosningar til þjóðþingsins og alþingis og undirbúningurinn til hvorutveggja kosninganna geti, að svo miklu leyti því verður við komið, orðið allt samferða, þá eru tímabilin á kveðin með hliðsjón til þessa. Samt verður að draga kjörgengisskrárnar saman í eina skýrslu fyrir allt kjördæmið, og virðist þá eiga bezt við, að fela sýslumanninum, sem yfirvaldinu í kjördæminu, á hendur, að semja skýrslu þessa, og heldur sýslumaður þá með því nokkru af starfa þeim, er hann hingaðtil hefur haft á hendi sem kjörstjóri. Þess ber og að gæta, að hann er eptir stöðu sinni bezt fær um að sjá um, að fyllt verði upp tala hinna kjörgengu, einsog fyrir er mælt í 3. gr., þegar á því þarf að halda. Svo virðist eigi heldur neitt geta verið því til fyrirstöðu, að sýslumaður veiti móttöku athugasemdum þeim, sem fram kunna að koma við kjörgengisskrárnar fyrir frest þann, er settur er, en á hinn bóginn verður úrskurðinn að leggja á athugasemdir þessar af kjörþingisstjórninni allri í sameiningu. Til þess að komast hjá tímatöf á kosningardeginum mætti það virðast æskilegt, að úrskurðirnir yrði feldir fyrir þann dag, og mætti á fundi þeim, er til þess væri haldinn, búa þaraðauki sitt hvað annað í haginn undir kosninguna, og ætti því í seinasta lagi að halda hann deginum fyrir kosninguna, en að öðru leyti hefur þótt mega láta kjörþingisstjórnina sjálfa ráða þessu.

Til 6. greinar.

Um tímabilin má vísa til athugasemdanna við greinina næst á undan. Einsog á kveðið er um þjóðþingiskosningar,

skal einnig taka þá með, sem standa á aukaskránni og fengið hafa kosningarrjett fyrir kosningardaginn.

Til 7 og 8. greinar.

Í ákvörðunum þessum er haft fyrir augum, að koma því svo fyrir, að kosningar til þjóðþingsins og til alþingis geti farið fram í einu. Þetta verður því hægra, sem alþingiskjördæmin eru deildir af þjóðþingiskjörfylkjunum og kosningartíminn til þjóðþingsins er einmitt helmingi styttri en kosningartíminn til alþingis, svo að önnur hver þjóðþingiskosning verður samfara alþingiskosningunni, ef allt getur að öðru leyti orðið samtíða. Með þessu má spara töluverðan kostnað og ómak, eins og líka kjörþingið verður merkilegra og vinnur fremur athygli manna, ef kosningar til beggja þinga fara þar fram.

Til 9. greinar.

Ákvarðanirnar i niðurlagi þessarar greinar miða einungis til að gjöra kjósendum hægra fyrir að kynna sjer kjörgengisskrárnar, sem, ef til vill, kynni ekki að verða mönnum nogu kunnar, vegna þess, hvernig þær eru samdar og birtar, og geta kjósendur þá með því gengið úr skugga um, hvort sá maður eða þeir menn, er þeir ætla að kjósa, standi á kjörgengisskránni.

Til 10. greinar.

Þessi grein er í aðalatriðunum samkvæm hinni samsvarandi grein í frumvarpinu um ríkisþingskosningarnar, og er þess einungis at geta, að það þótti rjett að bæta við ákvörðun, er samsvaraði tilsk. 8. marz 1843, 31. gr., sökum þess, sem þegar var getið um kunnugleik manna um kjörgengisskrárnar og vegna þess, að þær gilda ekki nema fyrir sýsluna.

Til 11. greinar.

Eptir tilsk. 8. marz 1843, 13. gr. var kjörgengi bundin við fasteign í því amti, sem kjördæmið var í, og var með því gjört ráð fyrir, að kjörgengisskrárnar fyrir öll kjördæmin í amtinu yrði sendar til hvers einstaks kjördæmis í amtinu.

Aptur er ákveðið í lögunum 28. sept. 1849, 15. gr., að enginn megi kjósa þann, sem utan kjörþingis býr, nema það sje sannað fyrir kjörstjórum, að hann sje kjörgengur og vilji takast kosninguna á hendur í því kjördæmi og engu öðru. Akvörðun þessari hefur þótt rjett að halda, einkum vegna torfæra þeirra, sem eru á því að kjósa upp aptur, en það virðist rjettara, að láta atkvæði þau vera ógild, sem gefin eru mönnum þeim, er eiga heima utan kjördæmis og eigi hafa fullnægt skilmálum þeim, er ákveðnir eru, þareð tekið er við atkvæðum af einstökum manni úr kjörþingisstjórninni, eptir reglunum í frumvarpi þessu, en það er eigi tilhlýðilegt, að hann skuli geta lagt úrskurð á svo mikils varðanda mál, með því að neita kjósandanum um að taka við atkvæði hans. Eptir því sem hjer er farið fram á, verður úrskurðurinn þar á móti lagður á af kjörþingisstjórninni allri í sameiningu, einsog eptir tilsk. 28. sept. 1849.

Til 12. greinar.

Áður voru menn á því máli, að aldur ætti að ráða, þegar tveir höfðu fengið jafnmörg atkvæði, en þessu er ekki fylgt í hinum dönsku kosningarlögum, og virðist engin sjerleg ástæða vera til, eptir því, sem á stendur á Islandi, að halda slíkri ákvörðun, heldur virðist það vera einfaldast, að láta hlutkesti ráða.

Til 13. greinar.

þessi grein er samkvæm lögunum 28. sept. 1849, 19. gr., nema hvað birta skal kosninguna stiptamtmanni, en eigi hlutaðeigandi amtmönnum, vegna þess að stiptamtmaður, eptir reglu þeirri, sem frumvarp þetta og frumvarpið til laga um ríkisþingskosningar eru byggð á, er aðalstýrir kosningamálefna.

Til 15. greinar.

Kosningatíminn er ákveðinn samkvæmt tilsk. 8. marz 1843, 8. gr. Ákvörðunin í niðurlagi greinarinnar er tekin eptir dönsku kosningarlögunum 16. júní 1849, 74. gr., með breytingu þeirri, sem leiðir af hinum sjerlegu ákvörðunum um kosningardaginn í frumvarpi þessu og frumvarpinu um ríkisþingskosningar.

Til 16. greinar.

Grein þessi er samkvæm tilsk. 8. marz 1843, 8. gr., og kosningarlögunum 16. júní 1849, 75. gr.

Til 17. greinar.

Grein þessi finnst einnig í frumvarpinn um ríkisþingskosningar og er samkvæm tilsk. 16. júní 1849, 78. gr., nema hvað vægasta sekt er, eptir efnahag manna á Íslandi, ákveðin til 5. rbd., ístaðinn fyrir að 10 rbd. eru á kveðnir í Danmörku.

Til 18. greinar.

Í þessari grein er gjört ráð fyrir, að þjóðfundur sá, sem nú verður haldinn, komi að nokkru leyti í alþingis stað, og því byrjar þingið aptur reglulega samkomu á þeim tíma, sem til tekinn er í frumvarpinu.

